

OM HAKAVIK.

Som undebruk av Fossesholm, nevnes ikke gårdene i Hakavika i de vanlige skatematriklene, siden Fossesholm var et privilegert gods. Men de finnes helt sikkert i jordebøkene til eierne av Fossesholm, som Gunde Lange og Hannibal Sehested. Jeg har imidlertid ikke disse kildene for hånden, så det får vi komme tilbake til. Jeg starter derfor med skattemanntallet fra 1765. Mantallet fra 1765 nevner beboere på Markenrud, Gislerud, Mastebogen og Grimnes, samt Tryterud og Torrud på vestsiden. Ovveraskende nok er ikke Hakavika nevnt, men det kan vel tenkes at Hendrik Torgersen (som ikke har fått oppgitt noe bosted) bodde der.

Folketellingen 1801 nevner alle beboere på Fossesholm-godset under ett, så det er ikke uten videre lett å si hvem som bodde i Hakavika. Men ett ektepar går igjen fra 1765: Ole Syvertsen og Marthe Larsdatter på Mastebogen. Vi kan vel gjette på at de gårdene i Hakavika er de 4-5 "husmend med jord" som nevnes rett etter hovedgården.

Ellers er det påfallende at kildene sjelden bruker betegnelsen "husmann" om plassene i Hakavika, men isteden kaller dem "leilendinger", "forpaktere" eller "landbønder". Noen klar juridisk forskjell var det vel ikke mellom en leilending og en bygselshusmann, som begge betalte jordleie med penger - forskjellen ligger først og fremst i at "leilending" ble brukt om en som bygslet en matrikulert gård, mens husmenn brukte umatrikulert jord. Når ikke begrepet husmann brukes i Hakavika, til tross for at det var underbruk av Fossesholm, indikerer vel det at disse brukene var større og hadde høyere status enn en vanlig husmannsplass. De mindre plassene, som åpenbart ryddes utover på 1800-tallet, kalles derimot husmenn.

Folketellingene fra 1825 og framover viser en gradvis stigning i innbyggertallet, fra 60 til nærmere 80 personer i løpet av en 50 års periode. Så snur utviklingen, og ved århundreskiftet er det tilbake omtrent der det var i 1825. Dette rimer godt med det vi vet fra før om utviklingen av husmannsvesenet på Eiker: Folkeveksten utover på 1800-tallet skapte stadig flere husmenn, helt til utvandring og industrailisering åpnet nye muligheter mot slutten av århundret. Da får vi vekst ny vekst i industritettstedene (som hadde opplevd krise på 1860-70-tallet på grunn av at sagbruksvirksomheten flyttet til Drammen med innføringen av damsager), og husmannsplasser i de perifere delene av bygda ble fraflyttet. Dette er også tydelig når vi ser på de enkelte boplassene (se regnearket "Oppsummering"): Folketallet på de større brukene (Hakavika, Gislerud, Mastebogen og Grimnes), mens de mindre plassene først blir bebodd et stykke ut på 1800-tallet og så gradvis forflyttet etter en generasjon eller to (vi

aner en "forgubbing", der det mot slutten av århundret bare bor igjen eldre ektepar, mens de yngre har flyttet - hadde det ikke vært for at kraftverket og veiforbindelsen kom, ville det vel bare ha vært et tidsspørsmål før området var blitt helt fraflyttet).

Hakavika-området var vel en del av Fossesholm-godset til det ble oppløst i 1822. I 1838 var det to eiere: Peder Cappelen (Eidsfoss Jernverk) og Nils Hansens enke (ukjent for meg). Den førstnevnte eiendommen ble i 1887 eid av A.Nærup, den første av Erik Østerud og Martin Brekke. Seinere overtok Mastebogen Skogselskap. Matrikkelen fra 1905 mangler, mens matrikkelutkastet fra 1950 er lagt ved. For å få et skikkelig bilde av utviklingen på 1900-tallet, må vi vel inn i panteregisteret - det får jeg sikkert tid til i løpet av vinteren.

Legger også ved et par kart, som er kopier av den boplassregistreringen som Arne Thorkildsen gjennomførte rundt 1990. Har markert plassene på nytt, siden teksten blir ulelselig i så lav oppløsning. Ved anldning kan dere få en bedre versjon i høyere oppløsning på CD. Kartene viser vel beliggenheten til de fleste av boplassene som vises i kildene, samt noen setre i tillegg.